

POLSKA POD ZABORAMI

Obszerna *Historia Polski 1795–1914* Jerzego Zdrady to kolejna synteza dziejów Polski pod zaborami, jaka ukazała się w ostatnich latach. Nasuwa się pokusa jej porównania z innymi pacami, zwłaszcza z *Historią Polski 1795–1918* Andrzeja Chwalby. Obie książki zostały napisane z myślą przede wszystkim o studentach. Mają zastąpić w wykazie lektur egzaminacyjnych starsze podręczniki, siłą rzeczy nie uwzględniające dorobku historiografii ostatnich trzydziestu lat. Wspomniane prace, acz zasadniczo obejmują podobny zakres faktoGRAFICZNY, różnią się, a zarazem uzupełniają.

Historia Polski Jerzego Zdrady ma przejrzystą konstrukcję, zbudowaną wedle cezur historii politycznej. Główną oś wykładu stanowi walka o utrzymanie odrębności narodowej i niepodległość. Jest to przede wszystkim historia konspiracji, powstań, dyplomacji prowadzonej przez ośrodki emigracyjne, działalności jawnej, koncepcji i przejawów aktywności nowoczesnych ruchów politycznych. A wszystko ukazane na tle sytuacji międzynarodowej, przedstawionej obszerniej niż w jakiegokolwiek znanej mi historii Polski.

W recenzowanej pracy dominuje zatem historia polityczna, opowiedziana bardzo solidnie i klarownie. Jednak autor nie traci z pola widzenia ani gospodarki, ani społeczeństwa. Ślusznie, jak sądzę, pomija dzieje kultury, które przedstawiano dotychczas wyciszając najwybitniejszych twórców i ich dzieła. Brakuje natomiast refleksji o roli literatury i sztuki w kształtowaniu świadomości narodowej.

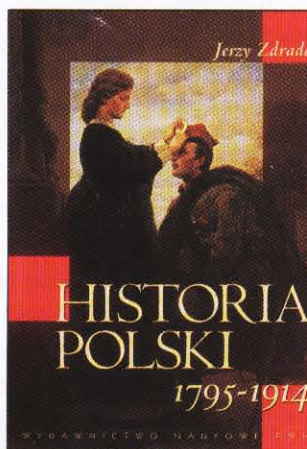
Zainteresowania badawcze Jerzego Zdrady zdecydowały niewątpliwie o rozbudowaniu wątku dziejów emigracji i jej

dyplomatycznych inicjatyw, zwłaszcza w okresie między powstaniem 1830–1831 i 1863 roku. Czytelnik znajdzie w tych partiach książki wiele informacji pomijanych nawet w najobszerniejszych podręcznikach. Za to druga połowa XIX wieku – okres dynamicznych przemian społecznych i gospodarczych, zwłaszcza w Królestwie Polskim, ale też okres wielkich sporów ideowych, tworzenia się masowych ruchów politycznych – jest opisana znacznie krócej niż poprzednie pięćdziesięciolecie.

Najnowsze syntezы historii Polski porobiorowej przywracają naszej pamięci historycznej losy ziem, które dziś nie wchodzą w skład państwa polskiego. Książka Jerzego Zdrady uwzględni problematykę tzw. ziem zabranych (kresów wschodnich) nie tylko w ramach opisu wydarzeń wspólnych, jak powstania i ruch konspiracyjny, ale w odrębnych rozdziałach ukazuje warunki życia tamtejszej ludności polskiej. Co niezmiernie ważne, autor przedstawił także rozwój ruchów odrodzenia narodowego: litewskiego, białoruskiego, ukraińskiego, bez czego trudno zrozumieć dalsze losy tych ziem i trudne relacje z sąsiadami.

Książka jest znakomitym kompendium wiedzy o XIX wieku dla studentów i uczniów chcących poszerzyć wiedzę, a wreszcie znakomitym przewodnikiem po epoce dla każdego miłośnika historii. Dużą zaletą dzieła jest potoczna narracja – żywy, komunikatywny i jednoznaczny język. Wykład wzbogacają i ożywiają cytaty ze źródeł oraz przegląd opinii innych badaczy.

Jolanta Sikorska-Kulesza

Jerzy Zdrada

Historia Polski 1795–1914

Wydawnictwo Naukowe

PWN

Warszawa 2005